

jami smo se pokrili s tekači iz grobe volne, ki so bili po vonju podobni slamnjačam. Skozi lino ali okno, ki ga nikakor nismo mogli zapreti, nas je močil dež in nas grizel mrz. Sneg je namreč segel že do doline in se nam je zelo boleče zažiral v kožo, vajeno ženevskega podnebnja; in

to se je godilo meseca julija. Zatekli smo se k potrpežljivosti, materi vseh čednosti.

Bourrit: Mahlerische Reise nach den Eisbergen und Gletschern von Savoyen im Jahr 1772 angestellt von Herrn B*. Aus dem Franzosischen iibersetzt. Niirnberg, 1775. (Prevedel Franček Vogelnik)**

NEPALSKI PRAZNIKI, LEGENDE IN TABUJI

KAČE, KRAVE, JETIJI IN ČMRLJI

Janai Purnima je praznik, ki ga na dan polne lune v juniju praznujejo povsod po Nepal.

Hindujci visokih kast nosijo sveto vrvico prek svoje leve rame in privezано pod desno pazduho. Na dan praznika Janai Purnima vsako leto to sveto vrvico zamenjajo.

Na isti dan brahmani - kasta duhovnikov - obiskujejo svoja verska okrožja ter zavezujejo sveto vrvico - Raksha Bandhan - vernikom v znak zaščite pred zlim. Ženskam zavezujejo to vrvico okoli levega zapestja, moškim pa okoli desnega. Zaščita velja vse leto.

ASTROLOGI UREJAJO ŽIVLJENJE

Čprav nova doba vstopa tudi v Nepal in tako kot povsod po svetu ruši stari red, v oddaljenih himalajskih dolinah še vedno poznajo tabuje, ki so dolga stoletja kot nepisani zakoni urejali življenje.

- Pred poroko je treba nevestin horoskop poslati staršem njenega bodočega moža. Astrolog prebere ženinov in nevestin horoskop. Če ugotovi, da sta si skladna, se uradna snubitev lahko začne.

V nepalskih gorskih vaseh je treba vse znositi v koših

- Pred nakupom polja ali hiše nese nepalski kmet pest prsti s te zemlje astrologu, da mu pove, ali je nakup ugoden ali ne.

- Preden se družina vseli v nov dom, mora prositi astrologa, da določi najugodnejši datum vselitve.

- Če je kdo do tebe neprijateljski ali celo sovražen, in to brez pravega vzroka, bodi prepričan, da so si zvezde, pod katerimi sta bila rojena on in ti, nasprotni.

- Ko se v nepalski hiši rodi otrok, naj pošljejo njegovi domači astrologu točne podatke o dnevu, uri in minuti otrokovega rojstva. S temi podatki astrolog napravi otroku horoskop in mu izbere ime.

Šerповski deček običajno dobi ime po dnevu v tednu, v katerem je bil rojen: Dawa - ponedeljek, Mingma - torek, Lakpa - sreda, Phurbu - četrtek, Pasang - petek, Pemba - sobota, Nyima - nedelja.

SKRB ZA DRUŽINO

- Mož nosečnice ne sme stopiti čez vrh, s katero je držal bivola ali kozo ali kako drugo

V Katmandujski dolini kmetje ne uporabljajo pluga, da ne bi užalili Velikega Boga

žival. S tem bi svoji ženi otežil porod. Če se je kaj takega zgodilo, je treba vrv privezati na žival in vrv nato prerezati z nožem.

- Po otrokovem rojstvu je treba lepo skrbeti za mater. Prvi mesec jo je treba trikrat dnevno hraniti z rižem, maslom in mesom. Po enem mesecu naj odide na dom svojih staršev, kjer ji bodo še en mesec stregli.
- Spečega otroka moraš vedno pokriti!
- Čarovnica lahko povzroči, da otrok ves čas joče, zato je treba otroka zaščititi pred njo. Pod obleko otroku položi kos ribiške mreže!
- Preden pelje otroka prvič iz hiše, naj si mati zmochi prst s slino, si podrgne podplat in nato prst pritisne na otrokovo čelo. Ta znak se imenuje »tika« - obvaroval bo otroka pred zlimi duhovi.
- Jokavega otroka je treba okopati v sveti vodi, prineseni iz templja.
- Če otrok dolgo časa ne shodi, naj ga oče masira z gorčičnim oljem.

NAGA PANČAMI

Naga Pančami je julijski praznik kač. V času tega praznika Nepalci zatikajo slike mitične kače Nage za podboje hišnih vrat. Kače imajo menda moč nad monsunskim deževjem in odvrčajo zlo od hiše.

»Če naletiš na kačo, ki leži prek poti, pokliči Garudo na pomoč,« pravijo. Garuda je pol človek, pol ptič - na njem jezdi bog Višnu.

Nag je bajeslovna kača. Na glavi nosi dragulj, ki ima veliko moč. Po legendi je bila Katmandujska dolina nekoč jezero, polno kač. Kraljeval jim je kačji kralj Kartotak Naga. Po izročilu

Kartotak še vedno živi v Taudahi, majhnem jezeru v bližini Katmanduja.

Kače se nepalski kmet boji, a jo istočasno spoštuje in ceni. Koščka svojega polja ne obde-la - prihrani ga za kačo »nago«.

GAI JATRA IN KRIŠNASTAMI

Na avgustovski praznik Gai Jatra po ulicah nepalskih mest hodijo procesije svečano oblečenih vernikov, ki jih spremljajo krave. Procesije se predvsem udeležujejo člani družin, ki so izgubili kakega sorodnika. Stara vera jih namreč uči, da tisti, ki je v trenutku smrti držal kravo za rep, ima neke prednosti pred sodnim prestolom.

Krišna je bog, ki je le ena od številnih podob boga Višnuja, boga Ohranjevalca. Praznik Kriš-nastami je namenjen praznovanju njegovega rojstnega dne.

Središče tega praznika je tempelj Krišna Mandir v Patanu. Tempelj krasi kip Višnuju posvečene-ga bitja - to je pol človek pol ptič Garuda.

Slavni tempelj slovi tudi po tem, da zanj niso porabili niti enega žebelja, niti koščka lesa. V celoti je narejen iz kamna.

TEEJ

Teej je praznik žensk. Vse poročene žene morajo slaviti praznik teej, če hočejo, da bo njihovo zakonsko življenje dolgo in srečno. Trume žena, oblečenih v svetle sanje in z rdečo piko na čelu, se zato na praznik teej zgrinjajo k obalam svetih rek, da si tam operajo dušo in telo. Med to obredno kopeljo veselo prepevajo.

Najiminitnejši kraj v času tega praznika je breg svete reke Bagmati pred templjem Pašupatinat.

Barva praznika teej je rdeča, saj je rdeča barva

v Nepalu barva veselja in sreče. Poročene žene zato rade nosijo rdeče obleke.

Na dan praznika teej, ki naj bi jim prinesel srečo, se nepalske žene poklanjajo bogu Šivi in njegovi soprogi Parvati.

TABUJI O ŽIVALIH

Krava je sveta, z zakonom zaščitena žival. Predstavlja boginjo Laksmi - boginjo bogastva.

Bik je Mahadevov - Šivov konj. Tudi njega v Nepalju štiti zakon. Vsi templji, posvečeni bogu Šivi - Mahadevi, imajo pred vhodom podobo bika.

V Katmandujski dolini nevarski kmetje ne uporabljajo pluga. Bojijo se, da ne bi užalili Mahadevo - Velikega Boga, če bi njegovega bika vpregli v delo. Svoja polja zato obdelujejo le z motiko.

Kravo in bika Nepalci slavijo v času praznika Tihar.

Zelo slabo znamenje je, če se jastreb vsede na streho hiše. Svečenik mora opraviti poseben obred, da hišo obvaruje pred zlom.

Pomlad 1992 na Kredarici

Letošnja pomlad - vzeto v povprečju - je bila za 2,9° pretopla, padavin pa je bilo preveč, saj je padlo skupno 118% normalne pomladanske količine padavin. Podrobnosti po posameznih mesecih so naslednje:

Marčni temperaturni povpreček, ki je znašal -6,5°, je bil za 0,8° nad dolgoletnim marčnim povprečkom (1956-1985), ki znaša -7,0°. Aprilski temperaturni povpreček -3,9° je bil za 0,7° nad normalnim (dolgoletnim) povprečkom tega meseca, ki znaša -4,6°. Majski temperaturni povpreček je bil prvi v tem letu, ki je bil pozitiven. Znašal je 1,2°. Bil je za 1,4° nad normalnim majskim temperaturnim povprečkom (-0,2°). Temperaturni ekstremi posameznih pomladanskih mesecev so bili v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. Najvišje mesečne temperature so bile 5,2° dne 5. marca, 8,6° dne 25. aprila in 7,2° dne 29. maja. Najnižje mesečne temperature so bile vse še pod lediščem; znašale so -15,9° dne 29. marca, -13,9° dne 18. aprila in -5,6° dne 20. maja.

Povpreček mesečne oblačnosti je bil vse tri pomladanske mesece nad dolgoletnim povprečkom, zato pa je bilo število ur sončnega sija skromnejše.

Marčni povpreček oblačnosti je znašal 6,8 desetine pokritosti neba. Bil je nad dolgoletnim povprečkom, ki znaša 6,3 desetine pokritosti neba. Sonce je Kredarico obsevalo 124 ur, kar je 34 % maksimalnega možnega sončnega sevanja v tem mesecu. V 12 padavinskih dneh je skupno padlo 184mm padavin, kar je 156% normalne višine padavin v tem mesecu.

Sledovi »velike noge« pomenijo v himalajskih dolinah prisotnost jetija, ki se ga Šerpe silno boje. Mnogi trdijo, da so jetija videli. Opisujejo ga na različne načine: kot bitje, podobno opici ali medvedu ali bitju s pasjim obrazom. Ni pomembno, kaj o jetiju in o njegovem domnevem skalpu, ki ga hranijo v samostanu Tiangboče, mislijo zahodnjaki, važno je, da jeti živi v duši vsakega prebivalca dolin pod najvišjimi gorami sveta.

Če ti kameleon prekrži pot, je to slabo znamenje.

Pajek je prepirljivo bitje. Njegova prisotnost v hiši bo spravila hišne prebivalce v prepri.

Čmrlj je sveta žuželka. Če prileti v človekovo bližino, prinaša srečo.

Gosi in kokoši so daritvene živali. Ni pa treba darovati živali, zadostuje jajce.

Žaba sicer ni sveta žival, a enkrat na leto nevarski kmet krmi žabe na svojem polju.

Sarasvati, boginja učenosti, jezdi laboda, Ganeš, bog učenosti, pa jezdi na miši.

Po knjigi Dušice Kunaver
Nepalski prazniki, legende in tabuji

Aprilski mesečni povpreček oblačnosti je znašal 7.1 desetine pokritosti neba, medtem ko znaša dolgoletni aprilski povpreček 6,9 desetine pokritosti neba. Kljub daljšemu dnevu se število ur sončnega sija, ki je znašalo 140 ur, kar je 34 % maksimalnega možnega trajanja v tem mesecu, ni bistveno povečalo. Skupno je v tem mesecu padlo - v 13 padavinskih dneh - 236 mm padavin, kar je 165% normalne aprilske višine padavin na Kredarici.

Majski mesečni povpreček oblačnosti je znašal 7.2 desetine pokritosti neba in je bil prav tako nad normalno majsko stopnjo oblačnosti (7,0). Število ur sončnega sevanja se je povzpelo na 170, kar je komaj 37 % maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v maju. Močno se je znižala količina padavin. V 15 padavinskih dneh je padlo samo 71 mm padavin, kar je komaj 47 % normalne majske višine padavin.

V marcu in aprilu je samo snežilo, 1. maja pa je na Kredarici prvič v letošnjem letu deževalo.

Snežna odeja je tudi še vso pomlad prekrivala višine nad 2000 m. Najvišje mesečne višine snežne odeje so merile: 31. marca 280cm, 6. in 7. aprila 380 cm in 1. maja 345 cm. Bile pa so občutno pod doslej znanimi najdebelejšimi pomladnimi snežnimi odejami, ki so znašale 31. marca 1977 588cm, 11. aprila 1977 690 cm in 6. maja 1979 630 cm.

Ob izdatnejših sneženjih so se prožili snežni plazovi, ki na srečo niso terjali žrtev.

Iz navedenih podatkov zaključimo, da pomladansko vreme planincem ni bilo najbolj naklonjeno.